

tegnelse; det absolut nødvendige Generalregister til hele Værket vil derimod blive udarbejdet og fremkomme i 1923.

Hans Jensen.

Af *Danske Herregaarde ved 1920*, der udkommer under Redaktion af Louis Bobé, H. Berner-Schilden-Holsten, Vilh. Lorenzen og Palle Rosenkrantz foreligger nu et Førstebind, som omfatter Sjælland og skildrer denne Øs mere anseelige Gaarde, ialt 54. Bogen er et Pragtværk med mangfoldige Illustrationer til Belysning af baade Fortid og Nutid. Hist og her kan Billedredaktionen forekomme lidt tilfældig. Hvorfor skal man tre Gange under Lerchenborg præsenteres af en Gengivelse af det samme Maleri af Ditlev Vibe? Teksten kan selvfølgelig ikke være vidtløftig, naar man tager i Betragtning, at der, inklusive det store Billedstof, kun har været 514 Sider at fordele paa alle de 54 Gaarde. Redaktionens Medlemmer synes at have været særlig heldige med at faa forholdsvis god Plads til deres Stykker, men dette er naturligvis et Tilfælde.

Oplysninger, der maa meddeles indenfor en saa snæver Ramme, bliver nødvendigvis fragmentariske. Det kræver megen Omtanke af Skribenten, hvis det hele skal blive til mere end en Illustreret-Tidende-Artikel. De kyndige Penne, der her har været i Virksomhed, har sørget for, at der gennemgaaende er Tale om noget andet og mere. Palle Rosenkrantz har ydet 7 vel-skrevne Bidrag. Et Par Stykker er skrevet af tilfældige Mænd. Men den største Del af Værket skyldes den historiske Sagkundskab. Det er især Arkivernes og Musæernes Mænd, som har slaaet sig sammen om at frembringe dette Arbejde, der — bortset fra Redaktionen — præges af Navne som W. Norvin, O. Andrup, Fr. Beckett, C. Neergaard, P. B. Grandjean, Chr. Axel Jensen. Naturligvis har disse Forskere ikke forsømt at bruge specielle og utrykte Kilder. Det socialhistoriske Kildestof sporer man stærkt hos f. Eks. Norvin, af hvis Stykker maa-ske »Kongsdal« og »Gunderslevholm« kan fremhæves, og S. Nygård. Men hvad der lægges Vægt paa, bliver iøvrigt ret forskelligt, ikke blot efter Emnet, men i høj Grad ogsaa efter Forfatterens forskellige Interesser. Et rent landbohistorisk Rids giver undtagelsesvis Erik Arup i det enkelte Bidrag om Eriksholm, han har ydet.

De Meddelelser, der gives om Ejerforhold gennem Tiderne, skyder ganske naturlig Personalhistorien lidt frem. Det bliver ogsaa til nettesmaa Karakteristiker af fremtrædende sjællandske Godsejere som f. Eks. A. G. Moltke, J. L. Holstein, Fr. A. Holstein,

Hector Estrup, Niels Rosenkrantz. Men i dem alle savnes ganske historisk Perspektiv. Personen ses ikke i Sammenhæng med sin Tid — det har Pladsen ikke tilladt.

Det Omraade, hvor man særlig har sat Kræfterne ind, er Bygningshistorien. »Afgjort Vægt er der lagt paa Bygningernes Historie«, hedder det med Rette i Fortalernes Program for Værket. Det falder ogsaa den ikke-sagkyndige i Øjnene, at der her maa være ydet noget af selvstændig Værdi, adskilligt af Interesse, som der næppe findes trykte Oplysninger om andre Steder. Man læse f. Eks. Chr. Axel Jensens Stykker om Dragsholm og Gjorslev, der for Resten slet ikke holder sig alene til Arkitekturen. En Sagkyndig paa Bygningshistoriens Omraade vil forhaabentlig engang komme til at bedømme Værket som Helhed. Det har selvfølgelig Krav paa at blive bedømt ud fra det Synspunkt, hvorefter Redaktionen har bestemt dets Hovedopgave.

Hans Jensen

Det er ingen ringe Forøgelse af vor Lokalhistorie, N. P. Nielsens Bog om *Det gamle Højelse*. Der begyndes med en kort Oversigt over den forhistoriske Tid; derpaa følger bl. a. en udførlig Skildring af Kirken, dens Bygningshistorie og af dens bekendte Kalkmalerier. Derpaa gaar Forf. over til gennem en Række Kapitler at skildre Jordbesiddelsesforholdene gennem Tiderne. Disse Afsnit er bygget paa en god Udnyttelse af foreliggende Kilder, og maa vist betegnes som Bogens bedste. I »under Stavnbaandets Aag« gives lokale Bidrag til Belysning af de Højelse Bønders Forhold i deres værste Fornedrelsestid. Af det gamle Oldermandslaug, af Gilder og Folkeforlystelser paa Egnen, af Inventar i Hus og Gaard, af Husdyrhold, derunder Kvægpestens Rasen i Højelse — af alt dette gives gode Skildringer. Efter disse landbohistoriske følger personalhistoriske Afsnit om Præster og Skolelærere. Mod Bogens Slutning vender Forf. tilbage til Landboforholdene i Kapitler: »Fra de store Landboreformers Tid«; der gøres Rede for den gamle Bymark med dens typiske tre Vange ledsaget af Kort fra før Udskiftningen. Ogsaa »Slaget ved Køge« omtales; i dette Slag deltog ingen fra Højelse! Bygningshistorisk Interesse har Forf.s Paavisning af, at den nu saa velkendte firlængede Bondegaard i Højelse synes at være af ny Dato og egentlig først er kommen frem efter Aar 1800. I det hele er der samlet et ikke ringe lokalhistorisk Stof; men Disposition og Ordningen kunde nok have været bedre og mere overskuelig.

Henrik Pedersen.